

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา (Descriptive research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน และทำความเข้าใจกับปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมดังกล่าว ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และการมีจิตสำนึกสาธารณะกับปัจจัย โดยทำการศึกษาในหัวหน้าครัวเรือนในบ้านใหม่หลังมอ ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 255 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นเองประกอบด้วย 4 ส่วนคือ ลักษณะประชากรและสังคม การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย การมีจิตสำนึกสาธารณะและการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ค่าไคสแควร์ (Chi-square) และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

5.1 สรุปผลการศึกษา

5.1.1 ลักษณะพื้นฐานของชุมชน และลักษณะประชากรและสังคมของกลุ่มตัวอย่าง

บ้านใหม่หลังมอตั้งอยู่ที่หมู่ 14 ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นหมู่บ้านอยู่ติดที่ราบเชิงเขา ปัจจุบันมีรูปแบบการปกครองเหมือนหมู่บ้านโดยทั่วไป มีผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการหมู่บ้านทำหน้าที่ในการดูแลทุกข์สุขของประชาชน มีสาธารณูปโภคครบถ้วนทั้งถนน ไฟฟ้าและน้ำประปาใช้ทุกครัวเรือน ตลอดจนมีวัดป่าแดงเป็นศูนย์รวมทางจิตใจและการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาของชุมชน ชาวบ้านส่วนใหญ่มีอาชีพค้าขายและทำงานในหลากหลายด้านเนื่องจากใกล้สถานศึกษาคือ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ความเป็นชุมชนชนบทไทยเหลืออยู่ค่อนข้างน้อย ประชาชนต่างคนต่างอยู่ ไม่มีการพึ่งพาอาศัยหรือช่วยเหลือเอื้ออาทรกันตามสภาพความเป็นอยู่ในเขตเมืองโดยทั่วไป ประชาชนที่อาศัยอยู่ในบ้านใหม่หลังมอจะมีความหลากหลายทั้งฐานะทางสังคม เศรษฐกิจ ระดับการศึกษา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาและประถมศึกษา อาชีพรับจ้างมีรายได้ต่อเดือนค่อนข้างน้อย และมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนน้อย

5.1.2 การมีจิตสำนึกสาธารณะ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนมากมีจิตสำนึกสาธารณะอยู่ในระดับดี รองลงมาคือระดับปานกลาง และมีผู้ที่มีจิตสำนึกสาธารณะอยู่ในระดับต่ำเพียงเล็กน้อยเท่านั้น อย่างไรก็ตามการมีจิตสำนึกสาธารณะด้านสิ่งแวดล้อมของกลุ่มตัวอย่าง มักจะเป็นการมี

จิตสำนึกโดยอ้อมมากกว่ามีโดยตรง เช่น การพบเห็นการเปิดไฟฟ้าหรือการเปิดน้ำประปาทิ้งไว้ กลุ่มตัวอย่างส่วนมากมักจะไปแจ้งผู้รับผิดชอบให้มาปิดแทนการเดินไปปิดไฟฟ้าหรือน้ำประปาเอง

5.1.3 พฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน

โดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีส่วนร่วมในแต่ละด้านแตกต่างกัน กลุ่มตัวอย่างส่วนมาก(ร้อยละ 82.7) มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ทั้งในเรื่องของการมีรายได้จากการขายขยะมูลฝอย ความภาคภูมิใจที่ได้อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่เป็นพื้นที่ศึกษาดูงาน การได้อยู่ในหมู่บ้านที่เป็นระเบียบสวยงาม สะอาด และการเกิดความสามัคคีของประชาชน รองลงมา (ร้อยละ 75.3) เป็นการมีส่วนร่วมในด้านการวางแผน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นหรือให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางหรือวิธีการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยในหมู่บ้านอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ยังเคยเข้าร่วมในการวางแผนเรื่องเกี่ยวกับขยะมูลฝอยของหมู่บ้านในประเด็นอื่นๆ เช่น ปัญหาขยะมูลฝอย ร่วมสำรวจปัญหาขยะมูลฝอย ร่วมตัดสินใจหรือกำหนดมาตรการในการจัดการปัญหาดังกล่าวในระดับปานกลาง สำหรับการมีส่วนร่วมในลำดับต่อมาเป็นการมีส่วนร่วมในด้านการดำเนินงาน ซึ่งกิจกรรมในการร่วมดำเนินการจะมีทั้งการร่วมกิจกรรมรณรงค์ในการจัดการขยะมูลฝอย ร่วมบริจาคเงิน ร่วมบริจาควัสดุอุปกรณ์ ชักชวนญาติพี่น้องให้เข้าร่วมในกิจกรรมการจัดการขยะมูลฝอย แต่สำหรับการร่วมทำกิจกรรมจัดการขยะมูลฝอยของหมู่บ้านพบว่า การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับต่ำ กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในด้านการติดตามและประเมินผลน้อยที่สุด(ร้อยละ 64.8) รูปแบบของการมีส่วนร่วมของการประเมินผลมีหลายรูปแบบ ประกอบด้วย การเข้าร่วมประเมินผลดีผลเสียจากการจัดการขยะมูลฝอยของหมู่บ้าน การประเมินผลสำเร็จหรือล้มเหลวของกิจกรรมในภาพรวม การร่วมพิจารณาความสำเร็จของโครงการคัดแยกขยะมูลฝอย และการมีส่วนร่วมวางแผนปรับปรุงโครงการจัดการขยะมูลฝอยของหมู่บ้าน

5.1.4 สภาพการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ขยะมูลฝอยในครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นเศษอาหาร เศษผัก เศษผลไม้ กระดาษ ถุงพลาสติก และมีอัตราการผลิตมูลฝอยในครัวเรือนเฉลี่ยต่อวัน 0.5-1 กิโลกรัม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะทำการรวบรวมขยะมูลฝอยทุกชนิดมาใส่ถุงพลาสติกใหญ่ถุงเดียวก่อนนำไปกำจัด ซึ่งในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ยังมีการรวบรวมขยะมูลฝอยที่ไม่ถูกต้อง ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างส่วนมาก มีการคัดแยกขยะก่อนทิ้งทุกครั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการคัดแยกขยะมูลฝอยรีไซเคิล เช่น ขวดพลาสติก ขวดแก้ว กระป๋องน้ำอัดลม และนอกจากนี้ในด้านการนำขยะมูลฝอยมาใช้ประโยชน์ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 71.0) มีการนำเอาขยะมูลฝอยมาใช้ประโยชน์ เช่น การแยกขวดน้ำอัดลม หนังสือพิมพ์นำไปขาย การซ่อมแซมวัสดุ

หรือสิ่งของที่ชำรุดเสียมาใช้ใหม่ การตัดแปลงวัสดุหรือสิ่งของที่ไม่ใช้แล้วมาทำประโยชน์ เช่น การนำเศษผ้ามาทำพรมเช็ดเท้า หรือนำเสื้อผ้าเก่าขาดมาทำผ้าจี๊ว เป็นต้น และในการกำจัดขยะมูลฝอยของกลุ่มตัวอย่าง จะมีสองลักษณะ คือวิธีแรกกลุ่มตัวอย่างกำจัดขยะมูลฝอยเอง วิธีที่สองให้องค์การบริหารส่วนตำบลสุเทพเป็นผู้ทำการจัดเก็บ ในกรณีที่ขยะมูลฝอยเป็นประเภทที่สามารถกำจัดได้เอง พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีการกำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกต้องเป็นส่วนมาก

5.2 อภิปรายผลการศึกษา

การศึกษาความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการมูลฝอย ได้อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ดังนี้

5.2.1 พฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับการมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน ตามรูปแบบที่ผู้ศึกษาได้กำหนดไว้คือ การร่วมวางแผน การร่วมดำเนินงาน การร่วมรับผลประโยชน์ และการร่วมประเมินผล ทั้งนี้จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการมีส่วนร่วม พบว่า การตัดสินใจ (Decision making) ซึ่งอยู่ในการมีส่วนร่วมในการวางแผนเป็นส่วนที่สำคัญที่ถือว่าการมีส่วนร่วมที่แท้จริง (ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ, 2543: 143, ชีระพงษ์ แก้วหาวงษ์, 2543: 59) เพราะประชาชนเป็นฝ่ายกำหนดความต้องการในการแก้ปัญหาของชุมชนด้วยตนเอง ซึ่งเมื่อพิจารณาการมีส่วนร่วมทั้ง 4 ด้าน พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์อยู่ในระดับสูง ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์เชิงลึกที่ผู้ศึกษาได้ทำการพูดคุยกับกลุ่มตัวอย่างบางคน กลุ่มตัวอย่างส่วนหนึ่งได้ให้ข้อมูลในส่วนของการบริหารจัดการปัญหาขยะมูลฝอยของหมู่บ้านเพิ่มเติมว่าในระยะแรกของการดำเนินกิจกรรมคัดแยกขยะมูลฝอยและไซเคิล ได้มีการกระจายความรับผิดชอบ โดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมของบ้านใหม่หลังมอขึ้นเมื่อปี 2539 ได้มีการขอรับบริจาคเศษไม้มาทำกรง เพื่อใส่ขวดพลาสติก ขวดแก้ว กระป๋อง นำไปวางไว้เป็นจุดทั่วหมู่บ้านเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในการนำขยะมูลฝอยที่รีไซเคิลไว้มาบริจาค ซึ่งแนวคิดของการดำเนินกิจกรรมนี้คือ การร่วมรับผิดชอบขยะมูลฝอย ซึ่งเกิดขึ้นจากการที่ทุกคนต่างก็มีส่วนในการสร้างขยะ การแปรรูปใช้ใหม่จึงเป็นวิธีการที่ผู้นำหมู่บ้านนำมาเสนอและเกิดการปฏิบัติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อลดภาระในการขนไปกำจัด และสถานที่ฝังกลบซึ่งขณะนั้นเป็นปัญหามาก โดยในระยะแรกได้รับความช่วยมือน้อย แต่จากการเผยแพร่ข่าวสารและการประชาสัมพันธ์ของผู้นำชุมชนในขณะนั้น ประชาชนจึงได้ให้ความร่วมมือด้วยการนำขยะมูลฝอยที่สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้มาบริจาคมากขึ้น จนกระทั่งมีรายได้จึงได้มีการจัดตั้งกองทุนขยะของหมู่บ้านขึ้น โดยผู้นำหมู่บ้านตระเวนเก็บจากกรงทั่วหมู่บ้านทุกเช้าวันอาทิตย์

รายได้ที่ได้จากการขายขยะมูลฝอย ได้นำกลับคืนสู่ประชาชนในรูปแบบของการจัดเป็นของรางวัลให้ประชาชนในกิจกรรมวันเด็กทุกปี ชาวบ้านให้ความร่วมมือดีเนื่องจากยิ่งขายได้มากของรางวัลในวันเด็กจะมากขึ้นด้วย ซึ่งผู้นำได้ให้ข้อคิดเห็นว่าไม่ใช่วัตถุประสงค์ที่แท้จริง วัตถุประสงค์ของการดำเนินงานจัดการขยะคือ ต้องการให้เกิดความตระหนักและมีความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของรักถิ่นฐานที่ตนเองอาศัยอยู่ และรักษาสภาพแวดล้อมร่วมกัน การจัดกิจกรรมวันเด็กดำเนินการมาได้ 4 ปีก็ถึงจุด เนื่องจากองค์การบริหารส่วนตำบลสุเทพได้ดำเนินการจัดกิจกรรมวันเด็กเช่นกัน หลังจากนั้นพบว่าปริมาณขยะที่ได้รับบริจาคจะมีจำนวนลดลง ในประเด็นของการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ของประชาชนนั้นนอกจากจะเป็นการรับผลประโยชน์ในแง่ดีแล้ว การรับผลประโยชน์ซึ่งเป็นผลประโยชน์ในด้านลบก็ทำให้ประชาชนเข้ามาส่วนร่วมได้เช่นเดียวกัน ดังเช่นในกรณีของการศึกษาของมลวิภา ศิริโรหราชย์ (2542) เรื่องกระบวนการรวมกลุ่มพลังชุมชนเพื่อคัดค้านการกำจัดขยะมูลฝอยแบบฝังกลบ กรณีศึกษา บ้านเกษตรใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ที่พบว่าเหตุผลสำคัญที่ทำให้ชาวบ้านเข้าร่วมในขบวนการทางสังคมในครั้งนี้ คือการรักษาสภาพประโยชน์ของชุมชน ทุกคนในหมู่บ้านพากันเดินมาชุมนุมที่ศาลาเอนกประสงค์ของหมู่บ้านทันทีหลังจาก พบเห็นขยะถูกนำมาทิ้งในที่รกร้างริมถนนทางเข้าหมู่บ้าน สำหรับการศึกษานี้ในทางปฏิบัติในการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนกลุ่มตัวอย่างอาจไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ในส่วนของเงื่อนไขที่จะทำให้ประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในการ จัดการขยะมูลฝอยของชุมชนนั้นอาจกล่าวได้ว่าระบบการเมือง การปกครอง สังคมเศรษฐกิจ และวัฒนธรรม จัดได้ว่าเป็นเงื่อนไขสำคัญ (ปาริชาติ วลัยเสถียรและคณะ, 2543: 153, ฉลาดชาย รมิตานนท์, มปป: 91-92, อนนท นาตะบุตร, 2536: 71, อานุภาพ ธิรลาภ, 2538: 21-22)

เมื่อพิจารณาการมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานและการประเมินผลประชาชน จะมีส่วนร่วมค่อนข้างต่ำ อาจเนื่องมาจากความเคยชินจากภาระงานในส่วนนี้ของทางเจ้าหน้าที่ของรัฐ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่าง พบว่าแนวโน้มของความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐจะเป็นไปใน 2 ด้านคือ ในด้านหนึ่งตัวข้าราชการมีความเคยชินที่จะสั่งการจากเบื้องบน ตัดสินใจแทนชาวบ้านโดยชาวบ้านไม่มีส่วนร่วมและงานราชการมักทำแบบแยกส่วนไม่ต่อเนื่อง เช่น เจ้าหน้าที่สาธารณสุขกับองค์การบริหารส่วนตำบลสุเทพ ต่างก็จัดการปัญหาขยะมูลฝอยตามส่วนรับผิดชอบของตนเองไม่มีการประสานงานความร่วมมือกันทำให้เกิดการทำงานที่ซ้ำซ้อน และต่างคนต่างทำการจัดกิจกรรมบางอย่าง เช่นการจัดงานวันเด็กซึ่งเดิมผู้ใหญ่บ้านได้มีการจัดเป็นประจำทุกปี จนถึงปี 2542 องค์การบริหารส่วนตำบลก็ได้ดำเนินการจัดเอง ซึ่งเป็นการจัดงานซ้ำซ้อนกับหมู่บ้าน และในอีกด้านหนึ่งประชาชนก็มีแนวโน้มที่จะพึ่งพา ร้องขอเงินขอให้ราชการให้อำนาจแก่ผู้นำเพื่อไปสั่งการกับชาวบ้านอีกทอดหนึ่ง ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้งานพัฒนา

ผูกติดอยู่กับระบบราชการ มีทักษะแคบและไม่สามารถพัฒนาได้ด้วยตนเอง อเนก เหล่าธรรมทัศน์ (2540) ได้ตั้งข้อสังเกตที่สำคัญถึงรากฐานของคนไทยและสังคมไทยว่า คนไทยส่วนมากยังมีระบบวิธีคิดว่าตนเองเป็นไพล์ (Client) หรือคิดแบบไพล์ ที่จะต้องอาศัยมูลนายที่ดี จึงขอขบโหยหากคนดี จนขาดจิตสำนึกความเป็นพลเมือง ทำให้มองปัญหาเชิงโครงสร้างที่จะต้องแก้ไขไม่ออก และได้ให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับ “ชนชั้นกลาง” การมีส่วนร่วมความผูกพันและสำนึกของความเป็นพลเมือง

5.2.2 การที่อายุมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน โดยผู้ที่มีอายุในช่วง 25 – 40 ปี เป็นกลุ่มที่มีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยมากที่สุด (ร้อยละ 35.1) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ากลุ่มดังกล่าวเป็นกลุ่มที่อยู่ในวัยหนุ่มสาวและวัยกลางคน ซึ่งอาร์โนลด์ กิเซลล์ (Arnold Gesell) นักจิตวิทยาได้กล่าวไว้ว่าวุฒิภาวะเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่มีส่วนในการเจริญเติบโตและความสามารถในการกระทำพฤติกรรมต่างๆ ของมนุษย์ ซึ่งพฤติกรรมของมนุษย์ทั่วไปเกิดจากการมีวุฒิภาวะ และการเรียนรู้ เมื่อมนุษย์มีความพร้อมทางร่างกายก็จะแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ตามวัยของตน (เอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมมนุษย์, 2540: 13) เมื่อเริ่มเข้าสู่วัย 25 ปี จะเป็นระยะแห่งการตั้งรกรากวางหลักฐานของชีวิตทั้งในด้านบทบาทอาชีพและบทบาททางสังคมอื่นๆ ด้วย (วุฒิเลิศ เทวกุล, 2541: 13-27) พฤติกรรมของวัยหนุ่มสาวเป็นวัยที่จบการศึกษาเริ่มเข้าสู่การทำงานมีอาชีพ และมีความรับผิดชอบในฐานะพลเมืองดี จึงอาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างเข้ามามีการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของชุมชน ส่วนพฤติกรรมของคนวัยกลางคนจะเป็นวัยที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมและบ้านเมืองสูง ในวัยนี้ชีวิตความเป็นอยู่จะเป็นไปอย่างมั่นคง มีการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์การเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนของกลุ่มตัวอย่างกลุ่มนี้ ก็เป็นไปตามพัฒนาการของวัยเช่นเดียวกัน สอดคล้องกับการผลศึกษาของวิชัย ลักษณะรุจิ (2541) ที่พบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนจะเพิ่มขึ้นเมื่อมีอายุมากขึ้น สำหรับการที่กลุ่มที่มีอายุน้อยกว่า 25 ปีมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนน้อย อาจเนื่องมาจากกลุ่มดังกล่าวเป็นกลุ่มที่เป็นวัยเด็กและวัยรุ่น จึงไม่ได้มีหน้าที่หรือไม่ได้รับมอบหมายหน้าที่โดยตรงจากผู้ที่มีอาวุโสกว่าในการจัดการขยะมูลฝอยทั้งของในครัวเรือน ตลอดจนในชุมชนจึงทำให้บทบาทด้านนี้น้อยลงมีผลต่อการมีส่วนร่วมดังกล่าว ในขณะที่ผู้ที่มีอายุมากกว่า 40 ปีขึ้นไปเป็นวัยที่มีลูกมีหลานดูแลและเป็นวัยที่มีหน้าที่การงานมั่นคงเป็นส่วนมาก ดังนั้นจึงมีศักยภาพในการจ้างผู้รับใช้ หรือแม่บ้านที่มีหน้าที่ในการดูแลขยะแทน และโดยพื้นฐานวัฒนธรรมของประเทศไทย มักจะให้ปู่ย่า ตา ยาย อยู่บ้านสบายๆ ไม่ให้มาดูแลเรื่องขยะมูลฝอยเพราะถือว่าควรเป็นหน้าที่ของลูกหลาน โดยเฉพาะผู้ที่เป็นแม่บ้านหรือหัวหน้าครอบครัว ซึ่งเหตุผลดังกล่าวนี้ก็อาจทำให้กลุ่มอายุดังกล่าวมีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนน้อย

5.2.3 การที่จิตสำนึกสาธารณะมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีจิตสำนึกสาธารณะที่ดีจะมีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนมากไปด้วย สอดคล้องกับวราพร ศรีสุวรรณ (2535:60) ที่สรุปว่า จิตสำนึกเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมผู้ที่มีจิตสำนึกสูงจะมีพฤติกรรมที่ดีกว่าผู้ที่มีจิตสำนึกต่ำ เช่นเดียวกันกับผลการศึกษาของวิชัย ลักษณะรุจิ (2541) ที่ศึกษาเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมของครัวเรือนชุมชนบ้านหลวย จังหวัดลำพูน พบว่าความตระหนักในปัญหาขยะมูลฝอยของประชาชนมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในชุมชนบ้านหลวย ส่วนร่วมศักดิ์ ยะใหม่วงศ์ (2543) ที่ทำการศึกษาความรู้และความตระหนักที่มีผลต่อการจัดการขยะมูลฝอยของเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยจังหวัดน่าน ผลการศึกษาก็พบเช่นเดียวกันว่าความตระหนักในปัญหาขยะมูลฝอยมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการจัดการขยะมูลฝอยของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.01

5.2.4 สำหรับปัจจัยระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ อาจเป็นจากในกรณีของบ้านใหม่หลังมอ นั้น ถึงแม้ว่าจะมีความหลากหลายของลักษณะทางประชากรและสังคมอยู่บ้างแต่ก็ยังมีไม่มากพอ แต่พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ที่ทำการศึกษามีระดับการศึกษา รายได้และอาชีพส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกันซึ่งอาจจะมีผลทำให้การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนไม่แตกต่างกัน ขัดแย้งกับการศึกษาของสุรรัตน์ ภูวัฒนศิลป์ (2539) เรื่องการมีส่วนร่วมของ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ:กรณีศึกษาจังหวัดสมุทรสงครามพบว่า เจ้าหน้าที่สาธารณสุขชุมชนส่วนใหญ่ไม่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ปัญหาอุปสรรคที่พบคือเจ้าหน้าที่สาธารณสุขไม่ได้เข้าร่วมประชุมวางแผนดำเนินการ เนื่องจากมีเวลาจำกัด ไม่ได้มีส่วนร่วมสมทบเงินเนื่องจากมีเงินเดือนจำกัด และเกรงกลัวอิทธิพลท้องถิ่น นอกจากนี้รัฐยังไม่สามารถสนับสนุนงบประมาณให้เพียงพอ และขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบ เช่นเดียวกับขุวดี สิทธิพาที (2537) ได้ทำการศึกษาวิจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน : กรณีศึกษาเฉพาะกลุ่มใช้น้ำเพื่อการเกษตรกรรม โครงการปฏิรูปที่ดินสาธารณะประโยชน์คงเทพรัตน์ ตำบลคงคอน อำเภอสวรรคบุรี จังหวัดชัยนาท พบว่าผลผลิตต่อปี และสมรรถนะในการอ่านมีความสำคัญมากที่สุด ที่จะทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน นอกจากนี้การศึกษาเรื่องการมีจิตสำนึกสาธารณะยังมีผู้ทำการศึกษาน้อย การวัดผลและเครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลถ้าขาดเทคนิคและวิธีที่วัดผลที่ดี สิ่งที่วัดได้สรุปได้อาจจะไม่มีค่าน่าเชื่อถือ นอกจากนี้คุณลักษณะด้านความรู้สึกลงของมนุษย์บางส่วนผันแปรได้ขึ้นอยู่กับอารมณ์

สถานการณ์และช่วงเวลาซึ่งยากต่อการที่จะคาดคะเนธรรมชาติที่และจริงและพฤติกรรมที่สังเกตได้อย่างเดียวกันจากหลายคนอาจมีสาเหตุที่มีลักษณะทางความรู้สึกที่ต่างกัน

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการขยะมูลฝอย ในบ้านใหม่หลังมอ ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ช่วยให้ได้ข้อเสนอแนะจากการศึกษาดังต่อไปนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

- 1) ควรส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนให้มากขึ้น เช่นการให้โอกาสแก่ประชาชนหรือชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในด้านการวางแผน การตัดสินใจ มีส่วนร่วมในการปฏิบัติ และมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ
- 2) จากการที่บ้านใหม่หลังมอมีความหลากหลายของลักษณะทางประชากรและสังคมการใช้กลยุทธ์ในการเข้าถึงประชากรควรจะต้องมีการปรับตามความเหมาะสมตามลักษณะของคน เพื่อให้เกิดความร่วมมือที่ดีและจะส่งผลต่อภาพรวมของความเข้มแข็งของหมู่บ้าน
- 3) คณะกรรมการที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรมีการรณรงค์และปลูกฝังการมีจิตสำนึกสาธารณะให้เกิดกับประชาชนในพื้นที่อย่างจริงจัง ทั้งในด้านทรัพยากร สิ่งแวดล้อม บุคคลให้มากขึ้น เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาด้านอื่นๆ ต่อไป
- 4) ควรมีการส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีการจัดการขยะในครัวเรือนที่ถูกต้องเหมาะสมตลอดจนให้สมาชิกในครัวเรือนมีส่วนร่วมอย่างจริงจังในการช่วยกันป้องกันและแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยในครัวเรือน และในชุมชนอย่างต่อเนื่อง จริงจัง

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

- 1) จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยระดับการศึกษา อาชีพและรายได้ ของประชาชนมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยให้ครอบคลุมกลุ่มที่มีการศึกษา อาชีพ และรายได้กลุ่มอื่นๆ ให้มากกว่านี้ โดยการใช้การวิจัยเชิงคุณภาพร่วมด้วยเพื่อให้สามารถเข้าใจในปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมได้ชัดเจนยิ่งขึ้น
- 2) ในการบอกระดับของการมีจิตสำนึกและพฤติกรรมสาธารณะว่าแต่ละบุคคลมีจิตสำนึกหรือพฤติกรรมที่ดีไม่ดีหรือสูงต่ำเพียงใดนั้นจะต้องอาศัยเทคนิคที่หลากหลายและมีความเหมาะสมในการที่จะวัดหรือค้นเอาจิตสำนึกหรือพฤติกรรมนั้นออกมาให้เห็นได้อย่างชัดเจน เทคนิคและ วิธีการต่าง ๆ เหล่านี้จะต้องประกอบด้วยเครื่องมือที่สามารถวัดคุณลักษณะด้านนี้ได้

ตรงมีความ เชื่อถือได้และควรใช้เครื่องมือวัดหลาย ๆ ชนิดรวมกันเพื่อความน่าเชื่อถือของผลที่ได้ ให้มีความใกล้เคียงกับความจริงหรือคุณลักษณะในด้านนั้นของบุคคล

3) ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนเป็นสิ่งที่สามารถวัดได้ หรือสังเกตได้ ควรใช้วิธีการในการเก็บข้อมูลหลายวิธีประกอบกันเช่น การสัมภาษณ์ การสังเกต มาประกอบรวมกับการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับข้อเท็จจริงที่สุด